

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Izdavatelj in urednik:
Andrej Žumer,
nadučitelj in e. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 11.

Ljubljana, 1. rožnika 1893.

XXXIII. leto.

Vsebina. J. Dimnik: Čitanje. — Poziv na proslavo tristoletnice zmage pri Sisku l. 1593. — Lj. Stiany: O ženski vzgoji v tujih in domačih šolah. — Listek. — Književnost. — Naši dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Čitanje.

Poročal pri društvenih večerih „Slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani dne 3. prosinca, 1. svečana in 1. sušca t. l. Jakob Dimnik.

(Dalje.)

V nazorni nauk spadajo v prvi vrsti predmetje iz narave, kolikor jih je mogoče otroku pokazati. Take predmete pa, kojih ne moremo pokazati, moramo nadomestiti z modeli ali pa z dobrimi podobami.

Pri teh razpravah je pa treba paziti sledeče:

1.) Otroku moramo pustiti potreben čas, da si predmet lahko natančno ogleda. Vmes pa stavi učitelj na učenca razna vprašanja; s tem se vspodbuja in oživlja pazljivost učenceva.

2.) Pravilne odgovore naj ponavljajo učenci najpoprej posamezno, potem pa skupno.

3.) Predaleč se nazorne vaje najedenkrat ne smejo raztezati t. j. učitelj ne sme že prvi teden otrokom vsega

razložiti in povedati o jednem in istem predmetu, ampak to naj se vrši polagoma.

4.) Razgovor bodi prost in neprisiljen, tako, da otrok niti ne vé, da se uči.

5.) Pri vsakem predmetu, kjer je le mogoče, vzbujaj in oživljaj učitelj versko-nravni čut otrokov.

Nazorni nauk, ki se ponavlja skozi vse leto, da še več, skozi vso šolsko dobo, čeprav pod drugim imenom, se prične kot pripravljalni pouk precej prvi dan v prvi poluri. Prve tedne se vsaki dan ponavlja, pozneje pa zadostujejo tri polure na teden.

Otrok se mora polagoma uvesti v veliko poslopje narave. V ta namen se mora seznaniti najpoprej s predmeti iz njegove okolice, t. j. s stvarmi, s kojimi se peča, ki mu služijo kot bivališče, s kojimi se

oblačí ter mu služijo kot jed in pijača. Tako so sestavljene, oziroma razvrščene tudi berilne vaje v Razinger-Žumrovem Abecedniku, ki je osnovan na podstavi učnega načrta za Kranjsko, ki gledé nazornega nauka za jednorazrednice do trirazrednice to-le določuje:

1. šolsko leto: Nazorne in govorne vaje, počeni s predmeti iz otrokovega obližja. Imenovanje rečij v šoli, doma in v obližji, naštevanje lahko razločljivih znakov (svojstev in dejanj); imena živalij, rastlin in rudnin. — Navaditi se je glasovno čistega in razločnega izgovarjanja.

2. in 3., na trirazrednicah le 2. šolsko leto: „V teh šolskih letih se strinja nazorni nauk z razlaganjem beril, sosebno prirodopisnih.“

Za štirirazrednice:

1. šolsko leto, kakor zgoraj.

2. šolsko leto: „Nadaljevanje nazornih in govornih vaj. Nazorni nauk v zvezi z berili in kot pripravljane sosebno na prirodopisni in zemljepisni pouk.“

Na petrazrednicah do osemrazrednicah pride še zraven:

1. šolsko leto: „Naštevanje različnih človeških opravil (rokodelstev, obrtov in umetnostij)“.

Če torej učitelj nazorni nauk kot pripravljani pouk po teh predpisih vestno goji, mu obravnavanje tacihi berilnih sestavkov, ki se naslanjajo na nazorni nauk, ne bode delalo težav, zato ker vsled tega učenci glavne misli berila že več ali manj poznajo.

Vsakemu oddelku nazornega nauka pridejano je v Abecedniku še po jedno ali več beril versko-nravne vsebine. Vsa ta berila se morajo obravnavati po stopinjah, koje sem koj s početka omenil. Prvi namen teh beril je pa vaja v čitanji.

Pri oddelku: **Vas** se nahaja v Razinger-Žumrovem Abecedniku berilo „Uljudni dečki“. Po zgoraj navedenih stopinjah bi se to berilo lahko takole obravnavalo:

Razgovarjanje pred čitanjem pri tem berilu ni neobhodno potrebno, ker

je lahko unljivo. Učitelj berilo najprej pripoveduj in potem pa prav počasi čitaj naprej; potem je pa stvarno razpravljaj. Učenci bero stavek za stavkom, učitelj pa vmes poprašuj po vsebini in na ta način si prisvojé popolnoma vsebino tega berila.

Iz vsega tega, kar sem povedal, lahko spoznamo, da „razpravljjanje berila“ v 1. razredu odnosno v 1. šolskem letu ima svojo podstavo na nazornem nauku; nazorni nauk bodi toraj duša vsemu pouku v čitanji v 1. razredu.

2. razred.

Učni smoter: „Pojasnjevati besede in tvarino“ t. j. besedna in stvarna razprava.

Razinger-Žumrovo „Prvo berilo“ je v istem vspredu sestavljeno, kakor drugi del Abecednika. V drugem razredu, oziroma v drugem šolskem letu moramo z otroci mnogo govoriti, kakor v prvem šolskem letu; gojitev ustnega izraževanja mislij je v drugem šolskem letu velike važnosti. Zato se posamezna berila zopet naslanjajo na nazorni nauk, le nekaj jih je, kakor v Abecedniku, tudi versko-nravne vsebine. Pri razpravi vseh teh beril je razgovarjanje pred čitanjem, oziroma nazorni nauk zopet velike važnosti. Glavni namen pri razpravi teh beril pa mora učitelju biti, da se otrok privadi pravilnemu izrazu, ne pa, da bi si prisvojil mnogo realističnih znanostij. V ta namen nam predpisuje učni načrt pojasnjevanje besed in tvarine t. j. besedno in stvarno razpravo.

Pojasnjevanje besed se vrši na dvojen način in sicer 1. razlaganje pojma, 2. razlaganje besedne oblike t. j. opazovanje tvoritve in pisave besede. Prva razlaga je stvarna, druga pa slovnična. Vselej se pa beseda, oziroma berilo poprej stvarno in potem slovnično razpravljaj. Stvarna razprava se opira bolj na realije ter pospešuje razumevanje vsebine, pojasnjuje težke izraze, povekša zalogo znanosti v učencu ter ga vadi v ustnem izraževanju mislij.

Slovníčna razprava se pa ozira na besedno obliko ter pospešuje pouk v pravopisji, slovnici in spisji.

Pri obravnavanji beril se pa ravnaj učitelj v drugem šolskem letu po teh-le stopinjah:

1. Stvarna razprava (razgovarjanje pred čitanjem t. j. nazorni nauk).

2. Predpripovedovanje.

3. Predčitanje.

4. Razlaganje stavka za stavkom (govorna vaja).

5. Vaja v čitanji.

V prihodnji uri pa poprašuj po vsebini da se prepričaš, če so učenci razumeli berilo.

6. Slovníčna razprava (besedna razlaga).

Pri berilih, ki imajo na konci kak нравstven nauk, se varuj učitelj, da ne zabredeš predaleč v нравstvene pridige, kajti take predolge pridige ne unevajo mladine. Nравstveni nauk se kratko pové in pomen tega mora otrok že iz berila samega spoznati. Ni pa neobhodno potrebno, da bi v drugem šolskem letu vsako berilo tako natančno razpravljali. Kratke pesmice ali molitvice že same rade segajo do src otrok in daljša razprava bi zapopadek le obtežila.

Vzгляд:

22. berilo: **Tašica**. — To berilo napravi navadno na vsacega otroka najboljši vtis.

Razgovarjanje pred čitanjem t. j. nazorni nauk.

Pri nas živj na prostem veliko ptic. Naštejte mi nekatere? Kateri izmed teh pa lepo pojó? Ptice jedo črve, kebre in nekatere tudi razna semena. Kje naj si pa po zimi iščejo svoj živež, ko je vse s snegom pokrito? Pri nas, ker imamo tako hudo zimo, bi morale lakote poginiti in zmrzniti. Zato se preseli jeseni prav mnogo ptic od nas ter leté črez hribe in doline, mesta, trge in vasi v gorkejše kraje, kjer jim je Bog za ta čas, ko je pri nas zima, pognil mizo.

Katere ptice se pa preselijo od nas? Slavec, penica, škrjanec, škorec, tašica, lastavica i. t. d. V tuji deželi ostanejo

črez zimo. Kadar pa pri nas zopet sneg skopni in dobodo drevesa zopet listje, potem pridejo tudi ljube ptice zopet nazaj. Tu si poiščejo zopet isto vas, isto hišo, isto polje in travnik, kjer so živele v minolem letu ter delajo gnezda in veselo prepevajo.

Tiste ptice, ki se jeseni preselijo črez zimo od nas v gorkejše kraje, imenujemo ptice selivke.

Ponavljjanje. Kaj je tašica? Poglejte to-le podobo, to je tašica.

Kratek popis. Velikost primerjaje z drugimi že znanimi pticami; barva, rdeč vrat, gnezdo, hrana, njena zaupnost.

Pripovedovanje. Večkrat se pripeti, da pozabi kaka tašica preseliti se jeseni v gorkejše kraje in mora vsled tega črez zimo pri nas zmrzovati in stradati; o neki taki tašici hočem vam sedaj le pripovedovati. Le pazno poslušajte.

Kmetič je imel tri otroke, Ivana, Stankota in Milico. Vsi trije so bili prav pridni in pobožni ter so delali kmetiču veliko veselje.

Prišla je zima. Kmetičeva družina je bila zbrana za mizo v gorki izbi. Zunaj je pa bobnela in tulila mrzla burja, sneg je pokrival polja in travnike, okna so bila pa prevlečena z ledenimi cveticami.

O mraku stoji Ivan pred oknom. Hipoma zagleda zunaj pred oknom malo ptico, ki trka s kljunčkom na okno, kakor bi hotela prositi, da bi ji odprli okno. „Oče!“ zaupi je Ivan, „poglejte, pogledajte zunaj pred oknom malo ptico!“ Oče stopijo k oknu, pogledajo ptička in pravijo: „Oh, to je tašica; gotovo je pozabila preseliti se jeseni v gorkejše kraje in sedaj mora pa pri nas zmrzovati in stradati. Odprl ji bodem okno, znabiti zleti notri“.

Otroci se skrijejo k peči ter zaupno gledajo ptico; oče odpro okno in tašica zleti v gorko izbo.

Otroci imajo tašico zelo radi; metali so ji drobtinic na tla. Pa tudi tašica je otrokom vedno več zaupala; na glavo in ramo jim je sedala ter jemala hrano iz

rok. Iz hvaležnosti in ljubezni jim je pa tudi celo zimo prav lepo prepevala.

Prišla je pomlad. Travniki so zopet ozelenili in drevesa pogнала so zelena peresa. Tašica je postala žalostna. Nič več ni pela ter gledala vedno skozi okno, kakor bi hotela zleteti na prosto. „Oče“, vprašajo otroci, „zakaj pa tašica nič več ne poje in zakaj gleda vedno skozi okno?“ Oče pravi: „Druge ptice so iz tujih dežel zopet k nam nazaj priletele ter veselo letajo in pojo zunaj na prostem. Naša tašica bi sedaj tudi rada zletela k svojim sestricam!“ — „Odprite, odprite ji okno, oče“, prosijo vsi otroci očeta. Oče jih radi ubogajo ter vse pohvalijo, ker imajo toliko usmiljenja do nedolžne živalice; odpro ji okno in hipoma zleti na bližnje drevo ter lepo zapoje. Jeseni je prišla zopet nazaj in pripeljala s sabo še samico.

Učitelj čitaj sedaj učencem 22. berilo „Tašica“ iz Razinger-Žumrovega „Prvega berila“, ter jim razlagaj stavek za stavkom. Potem naj se pa učenci vadijo v čitanji

in v prihodnji uri pa poprašuj po vsebini berila, da se prepričaš, če učenci berilo razumejo. Preobširno pa ne poprašuj, da ne uničiš tega, kar je na tej pripovedki ljubeznjivega in čudovitega. N. pr. O kom smo brali? Kam je prišla tašica? V katerem letnem času? Kaj je iskala? Često-krat so ljudje neusmiljeni in surovi do ptic; zato se ptice boje ljudij. Naša tašica si je pa mislila: „Predno zmrznem ali poginem gladú, zatečem se še k ljudem“. Kam je priletela? Ali so bili ljudje res hudobni in neusmiljeni? Kaj so storili otroci? To je bilo lepo. Kako jim je tašica skazovala svojo hvaležnost in ljubezen? Spomladi so jo spustili zopet na prosto. Samo hudobni in neusmiljeni otroci mečejo v ptice kamenje ter jim razdirajo gnezda. Kaj ne, da vi ne boste taki?

Sedaj pride pa na vrsto slovnicična razprava (besedna razlaga) in pismena vporaba. O tem pa ni moj namen danes govoriti. (Dalje prih.)

Poziv na proslavo tristoletnice zmage pri Sisku l. 1593.

„Kranjska dežela in nje narod sta si v tem jednaka, da ne znata svojih dobrih lastnostij in neovržnih prednostij razkazovati.“ Marsikaj se je v novejšem času zgodilo, da se popravi to očitjanje grofa Antona Auersperga, ter da se seznanijo domačini in tuji s prirodno lepoto naše ožje domovine in nje zgodovino. A veliko bo še dela, predno se vname v omikancih in v priprostem ljudstvu tista prava in gorka ljubezen do domačije, iz katere jedine more vzkliti zavest nerazdružnosti in uspešno skupno delovanje.

Prelepa prilika za pospeševanje te svrhe se nam ravno letos ponuja; kajti bliža se nam tristoletnica najslavnjšega dne v kranjski zgodovini: zmage nad Turki pri Sisku, 22. dne junija 1593.

Dvesto let skoraj je hudi Turek razsajal po naši deželi, požigal, moril in skru-

nil in na tisoče in tisoče čvrstih sinov in hčerá odgnal v grozno sužnost. S pripasanim mečem je obdeloval kmet svoje polje; vsak grič, vsako pokopališče se je izpremenilo v tabor, in samo sloga, ki je vodila kmeta, meščana in graščaka v boj, neomahljivo zaupanje v božjo pomoč in v svojo moč, sveta gorečnost za krščansko vero in za rojstveni dom, ki je vse navduševala, je ohranila naš narod, da je v nejednakem boji trdno ostal na braniku krščanstva, da nikdar ni obupal in se nikdar udal.

Nazadnje je venderle prišel dan plačila. Sredi junija 1593. l. so naznanjale plamteče grmade z gorá, da zopet grozi nevarnost. Bosenski Hasan-paša je bil s 30.000 mož pridrl pred Sisek, da bi najprej v oblast dobil to trdnjavo, potem pa si podjarmil sosedna slovenska mesta in